

In memoriam: проф. др Вера Васић (1948–2023)

Успомене једног ученика

(текст са комеморације проф. Вери Васић одржане 25. априла 2023)

Незавидан је положај ученика који говори на комеморацији своје учитељу, не због терета обавеза или дужности, нити зато што му недостају речи, већ онајвише што га осваја осећање да му лично никада до краја није отворио своје срце. Тражећи од вас опрост за нешто личнији тон, можда је сада куцнуо час да одшкринем та тешка гвоздена врата, иза којих се крију моје успомене на проф. Веру Васић.

Наши су се путеви укрстили ове јесени ће бити равно тридесет година, најпре на предавањима из Увода у лингвистику. Већ следеће школске године, код професорке Вере сам почео да пратим наставу на двогодишњем курсу Стандардни српски језик. Након положеног испита некако ми је идеја о почетку студија српског језика и лингвистике већ била прирасла срцу, што, сећам се добро, проф. Веру није оставило равнодушном. Ако се вратим у те дане и покушам себи, а и другима, да објасним шта је покренуло овај стратешки заокрет у моме животу, то је, нема сумње, професоркина изузетна компетенција за предмет, одлична припремљеност за час и искрена посвећеност наставничком позиву. Ипак, можда највише од свега, и тада као и сада, опчињавала ме је њена способност да се потпуно преда својој теми. Тако, само из студентске перспективе, наизглед периферне језичке појаве постајале су центар њеног научног и педагошког универзума, који актуелни друштвени проблеми нису нимало дотицали. Наш краћи разговор након пријемног испита није протекао у атмосфери похвала и признања, и већ тада је за мене имала разрађен радни план, који је, барем ми се тако чинило, трасирао мој образовни и научни пут за целу једну деценију унапред. Наравно да сам искрено сумњао да сам дорастао тој улози, али у годинама које су уследиле суочио сам се са непресушним професионалним ентузијазмом, готово надљудском радном енергијом и неспутаном

креативношћу, којима је све оне младе људе који су је окруживали непрестано надахњивала. И таква је била до својих последњих дана.

Већ након летње паузе, мој ентузијазам за напоредне студије два предмета је осетно спласнуо, али и тада је један ненамеран професоркин гест, који чак није био упућен мени – а реч је о њеном признању млађој генерацији студената да је поносна што је некога успела да заинтересује за лингвистику – трајно одредио моју будућност. А та скоро будућност ми је донела нека прва истраживачка искуства.

Као студент сам био укључен у селекцију и испис грађе за *Речник новијих англицизама*, уз још барем десетак сарадника, на којем је професорка Вера, као обрађивач и редактор, радила заједно са проф. Т. Прћићем и Г. Нејгебауер. Иако ми је у тим данима било тешко да пратим ритам који је професорка наметала, лагано сам почео да откривам њено друго лице, добро скривено иза држања озбиљног и строгог универзитетског професора. Тада ми је говорила да је рад на речнику као копање, уз опаску да то сама никада није чинила, али је аналогија била јасна – изгубљено време се не може лако надокнадити. Зато време није узалуд трошила, али је волела да га с другима дели; за лењост, неорганизованост, неодговорност и површност није имала нарочито разумевање, али је добро знала да постоји живот и изван посла; разговори с њом увек су имали неки циљ, сврху или барем поуку, а наставнички занат јој је налагао да на примеру покаже како се се формулише реченица и како се организује текст, уз незаобилазне команде 'бриши', 'скрати', 'спусти', 'пребаци', 'обједини'. У тим приликама човек може да помисли све само не да је посебан, али је важна лекција научена – на тексту се ради, колико треба, све док свака мисао не добије кристално јасан језички израз и право место. Неку годину затим ми је поверила да све што треба да саопштиш може да стане на мање од десет страна, а то тек данас и сам могу да потврдим, јер је борба с временом непрекинута битка, битка која се ипак не може добити. Али зато оно што вечно остаје јесу – достигнућа.

Била је координаторка Одсека на постдипломским студијама, на којима је генерација уписана 2000. године пратила предавања претежно из лексикологије, фразеологије и лексикографије, чији је значајан део одржала проф. Даринка Гортан Премк, у почетку инспиратор и поуздан

сарадник а касније већ искрен професоркин пријатељ, и не само њен. У тим околностима је и настала идеја о изради *Семантичко-деривационог речника*, на чије две свеске је професорка била једна од редакторки и за који су семантичко-деривациона гнезда припремали и многи постдипломци. Иако нераскидиво везани за наше, новосадске учитеље и узоре, било је задовољство слушати живу реч београдских професора, што је оправдавало професоркину концепцију да је наука једна и недељива, да се научни рад заснива на сарадњи и премошћавању концепцијских разлика. Рад на овом пројекту изнедрио је врсне и данас већ афирмисане новосадске лексикологе и дериватологе, што уз неспоран значај овог речника истиче професионалну и уопште животну оријентацију професорке Vere, а то је рад са младима, њихово образовање и укључивање у науку и наставу.

На сличан је начин организовала активности на пројекту *Говор Новог Сада*, чији су резултати, на више од 1000 страница, сабрани у две свеске – прву посвећену фонетским особинама и другу оним морфосинтаксичким, лексичким и прагматичким, на којем је било ангажовано више од 40 истраживача. Покретање овога пројекта било је мотивисано жељом да се афирмишу испитивања говора урбаних средина код нас, али и да се „врати дуг граду и Факултету“. Овде бих се само осврнуо на професоркино креативно разумевање улоге научног радника, од којег је очекивала да се језик не посматра као изолован систем, већ као средство којим се служе говорници са одговарајућим биолошким обележјима и друштвеним улогама, као што су пол, узраст, порекло, образовање итд. Само је на овај начин постављена позиција истраживача могла да пружи увид у најразличитије манифестације говора града, оличене, између осталог, у називима градских насеља, улица, школа и трговинских радњи, али и у лексици друштвеног живота младих, начину ословљавања и обраћања итд.

Некада давно, али заиста давно, као почетник сам знао да осетим благу љубомору што професорка показује интерсовање за туђе теме, рокове и планове, али ме то осећање, срећом, брзо напустило, јер је такав њен приступ био гаранција – слободе. Да, она је била и руководилац, и професор, и ментор, и саветник, и помоћник, и сарадник, и пријатељ, али

јој све те улоге никада нису давале повода да наруши личну и професионалну слободу других. Непогрешиво је знала када је време да нас пусти да кренемо својим путем. А тај нас је пут водио на разне стране, у различита истраживачка поља, што опет осликава професоркин лични и професионални портрет, за чију бих главну црту рекао да је промишљеност у осмишљавању стратешких циљева – и струке и установе. Положај других никада није подређивала своје, напротив, имала је обичај да другима ослободи простор. Тако је и у пензију отишла годину дана раније, што није био само њен избор већ раније добро осмишљен план, у којем су све факултетске и породичне обавезе морале бити помирене. Мислим да о радној клими коју је стварала најречитије говори признање сада већ једног редовног професора да му не би сметало да јој вечно остане асистент. Да, то је заиста била лагодна улога.

С друге стране, у избору својих научних тема била је изузетно строга и захтевна. Није волела да прерађује и дотерује старо, више је нагињала новим истраживачким путевима и перспективама, трагала је за још неосвојеним подручјима. А када би неку нову тему пронашла, следила је упорна и истрајна потрага за литературом, затим детаљно упознавање са примерима или грађом, и коначно – писање. А њен језички израз одисао је филигранском тачношћу и хируршком прецизношћу, све је било на своје месту и, што је најважније, на броју. Никада није марила за бодовну или финансијску корист, при чему није штедела своје физичке и интелектуалне снаге, штавише, на себе је знала да преузме највећи терет обавеза, све то за једну једину награду – сазнање да су границе науке о језику проширене. Зборник у част професорки Вери Васић, под насловом *Лексика – граматика – дискурс*, више него упечатљиво скицира три упоришна стуба у теоријско-методолошкој оријантацији коју је неговала, уз напомену да је, не само због специфичности њеног професионалног кретања већ понајвише због природе самога језика и законитости комуникације, све језичке датости сагледавала кроз контекстуалне вредности које задобијају.

Иако је професорка Вера већ више од десет година била у пензији, она нас је сачекивала на свакој већој животној раскрсници – пратила је наш рад, писала рецензије, приказе и извештаје. И то се свима

подразумевало. А мени је у аманет остао и наш заједнички термин консултација и предавања уторком после подне, када је њен долазак у кабинет био најављен лаганим и смерним кораком. И управо далеки одјек тог, ако не срећнијег онда сигурно безбрижнијег, времена нека ме барем уторком до краја мојих радних дана подсећа на њену искрену приврженост својим сарадницима и несебичну преданост своје позиву, који је целим бићем волела.

У Новом Саду, 25. априла 2023.

Миљивој Алановић

UDK 81:929 Vasić V.

